

Список бібліографічних посилань

1. Babanina V., Tkachenko I., Matiushenko O., Krutevych M. Cybercrime: History of formation, current state and ways of counteraction. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10 (38). P. 113–122.
2. Cherniavskiy S., Babanina V., Mykytchuk O., Mostepaniuk L. Measures to combat cybercrime: analysis of international and Ukrainian experience. *Cuestiones Políticas*. 2021. № 39 (69). P. 115–132.
3. Звіти міжнародних організацій та окремих юрисдикцій. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Методологічний%20бюлетень_%20Серійний%20номер%20Мінфін-AML-2025-08.pdf.
4. Інтернаціональна Правоохоронна Ліга : [сайт] / Генеральний секретар Інтерполу вітає G7 у справі транснаціональної організованої злочинності. URL: <https://www.ilel-interpol.org/%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B3-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D1%96%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B8-4/>.
5. Юріков О. О. Відповідальність за створення, керівництво електронно-комунікаційною шахрайською організацією, а також участь у ній: аналіз проекту закону (№ 10190 від 25.10.2023). *Актуальні проблеми кримінального права*: матеріали XV Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 28 листоп. 2024 р.). Київ, 2024. С. 274–278.

Кошевський Віталій Станіславович,
викладач кафедри кримінального права
та кримінології навчально-наукового
інституту права та психології Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОНФЛІКТОМ

Війна – це не лише протистояння армій та бойові дії, але й хаос, який відкриває двері для найжахливіших злочинів. Одним із найтяжчих є сексуальне насильство, яке в умовах збройного конфлікту виходить далеко за межі індивідуальних актів жорстокості та використовується як зброя для залякування, приниження та руйнування. Зґвалтування, сексуальне рабство, примусова стерилізація, калічення статевих органів – це лише деякі з жахливих форм, які воно може набувати. Головними мішенями стають не лише жінки та дівчата, а й чоловіки та хлопчики, які можуть зазнавати сексуального насильства. Тілесні та психологічні рани, завдані цими злочинами, залишаються на все життя, руйнуючи долі людей.

Притягнення винних до відповідальності – це не просто питання правосуддя, а ключовий елемент у відновленні справедливості та недопущенні повторення таких злочинів.

Міжнародне право протягом десятиліть намагається окреслити межі допустимого під час війни та встановити відповідальність за їх порушення.

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, є однією з найтяжчих форм порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права, що охоплює зґвалтування, погрози зґвалтуванням жертв та їхніх родичів, сексуальне рабство, примусову проституцію, примусову вагітність, примушування до абортів, удари електричним струмом та побиття геніталій, погрози кастрацією, каліцтво статевих органів, тощо, а також використовується як засіб ведення війни, терору або репресій проти цивільного населення [1, с. 31].

Женевські конвенції, хоча й не фокусуються виключно на сексуальному насильстві, однак встановлюють загальні принципи захисту цивільного населення.

При цьому, статтею 8 Римського Статуту Міжнародного Кримінального Суду чітко визначено зґвалтування, сексуальне рабство та інші форми сексуального насильства як воєнні злочини [2, с. 6]. Відповідальність за такі діяння передбачає не тільки покарання виконавців, а й осіб, які віддавали накази чи сприяли вчиненню злочинів.

В Україні кримінальна відповідальність за сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту закріплена у статті 442-1 Кримінального кодексу України, згідно якої, умисне вчинення в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення: зґвалтування, сексуальної експлуатації, примушування до зайняття проституцією, примусової вагітності, примусової стерилізації або будь-яких інших форм сексуального насильства, карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років [3].

Проте, ефективність притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом ускладнюється низкою факторів: складністю збору доказів, психологічним тиском на потерпілих, соціальною стигматизацією, а також, відсутністю спеціалізованих механізмів розслідування.

Попри існування, встановлених міжнародно-правовими актами, меж допустимого під час війни та передбаченої відповідальності за їх порушення, проблема безкарності за сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту залишається надзвичайно гострою. Слабкість державних інститутів у зонах збройних конфліктів, триваючі бойові дії, страх свідків, стигматизація постраждалих та складнощі у зборі доказів створюють значні перешкоди для правосуддя. Часто сексуальне насильство замовчується, ігнорується або навіть розглядається як неминучий «побічний ефект» війни.

Подолання цієї безкарності вимагає комплексного підходу на різних рівнях. На національному рівні необхідно розробляти та ефективно впроваджувати законодавство, яке б криміналізувало всі форми сексуального насильства, пов'язаного із збройним конфліктом, відповідно до міжнародних стандартів. Важливо забезпечити належне розслідування таких злочинів, захист свідків та доступ постраждалих до правосуддя, включаючи юридичну допомогу та психологічну підтримку. Досвід країн, які вже пройшли через подібні трагедії, може бути цінним у розробці ефективних механізмів притягнення до відповідальності.

На міжнародному рівні необхідно посилювати співпрацю між державами та міжнародними судовими інституціями. Принцип універсальної юрисдикції може стати важливим інструментом для переслідування осіб, винних у сексуальному насильстві, незалежно від місця вчинення злочину та громадянства злочинця чи жертви. Важливу роль відіграють, також, міжнародні організації та громадянське суспільство, які документують злочини, адвокатують права постраждалих та підвищують обізнаність суспільства про проблему.

Боротьба зі стигматизацією постраждалих є ще одним ключовим аспектом. Суспільство має усвідомити, що жертви сексуального насильства не несуть жодної відповідальності за вчинені проти них злочини. Навпаки, вони потребують підтримки, розуміння та можливості для відновлення. Комплексні програми реабілітації, що включають медичну, психологічну та соціальну допомогу, є суттєвими інструментами для їхнього повернення до повноцінного життя.

Притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, є довгим і складним процесом. Проте, це є моральним імперативом та необхідною умовою для побудови справедливого та мирного майбутнього. Кожен крок у цьому напрямку – від розслідування окремого злочину до розробки ефективного національного законодавства – наближає нас до того моменту, коли «тіні війни» перестануть лягати на жіночі та чоловічі тіла, а винні понесуть заслужене покарання. Пам'ять про жертв має стати не лише джерелом болю, а й потужним стимулом для боротьби за світ, де сексуальне насильство ніколи більше не буде зброєю війни.

В умовах триваючої російської агресії питання притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, є надзвичайно актуальним для України. Важливо документувати ці злочини, забезпечувати підтримку постраждалим та працювати над створенням ефективних механізмів правосуддя як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, є ключовим елементом забезпечення

справедливості, відновлення прав постраждалих та запобігання подібним злочинам у майбутньому.

Сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту – це не просто трагедія окремих людей, а злочин, який має системний характер. Притягнення винних до відповідальності – це не лише питання правосуддя, а й необхідний крок до встановлення миру та запобігання новим злочинам. Лише за умови міжнародної співпраці, ефективного законодавства та підтримки жертв ми можемо будувати світ, в якому такі злочини більше не будуть залишатися безкарними.

Список бібліографічних посилань

1. Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General. United Nations. URL: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2024/04/report/report-of-the-secretary-general-on-conflict-related-sexual-violence/202404-SG-annual-report-on-CRSV-EN.pdf>.

2. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: Закон України від 21.08.2024 р. № 3909-IX: станом на 24 жовт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III: станом на 09 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3040>.

Кривенко Юлія Василівна,

доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія», кандидат юридичних
наук, доцент;

Спасова Катерина Іванівна,

доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія», кандидат юридичних
наук, доцент

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ БЛАГОДІЙНОСТІ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ

Благодійність у сучасному світі залишається явищем, навколо якого поширені численні міфи та упередження. Недовіра до неї знижує ефективність допомоги, спрямованої на тих, хто справді її потребує. Йдеться не лише про знецінення моральних засад, а передусім про байдужість до конкретних людських доль, адже від своєчасної та безкорисливої підтримки часто залежить життя.

За останнє десятиліття в Україні спостерігається стрімке відродження благодійності: зростає кількість фондів і громадських організацій, активізується діяльність незалежних філантропів, до процесів допомоги долучаються підприємства та бізнес-структури. Особливого значення благодійність і волонтерство набули після